

ПОТЕРПІЛИЙ ЯК ФАКУЛЬТАТИВНА ОЗНАКА ОБ'ЄКТА ДОМАГАННЯ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Аліна Олександрівна ЗБОРЩІК,

*аспірантка Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Вимоги, що кримінально-правова наука пред'являє до ознаки складу злочину, цілком поширюються і на деякі види потерпілих від злочинів. Отже, потерпілий є ознакою складу окремих злочинів. Потерпілі, які є ознаками складу певних видів злочинів, у межах загального вчення про склад злочину охоплюються загальним поняттям «потерпілий від злочину», під яким розуміється соціальний суб'єкт, благу, праву чи інтересу якого, що знаходиться під охороною кримінального закону, злочином заподіюється шкода або створюється загроза заподіяння такої і на якого вказано в законі при формулюванні злочину певного виду. Потерпілого від злочину слід відмежовувати від предмета злочину. Поняття цих ознак складу злочину не співпадають між собою ані за змістом, ані за обсягом. Потерпілий – це соціальний суб'єкт, учасник соціальної взаємодії, суспільних відносин; предмет – це матеріальне чи ідеальне благо (річ або явище), з приводу якого існують певні відносини між соціальними суб'єктами. У структурі об'єкта злочину потерпілий є суб'єктом (учасником) охоронюваного законом суспільного відношення, благу, праву чи інтересу якого злочином заподіюється шкода або створюється загроза такої [1, с. 129-130].

Аналіз ст. 156-1 КК України дозволяє констатувати, що в межах цього кримінального правопорушення вік потерпілої особи є однією із основних ознак, необхідних для кваліфікації, що створює додатковий зв'язок потерпілого як факультативної ознаки об'єкту кримінального правопорушення із суб'єктивною стороною такого кримінального правопорушення – метою вчинення сексуальних дій саме щодо дитини.

Необхідно відзначити, що конструкція кримінально-правової норми передбачає диференціацію віку потерпілого. Так, у ч. 1 ст. 156-1 КК України вік потерпілого – до 16 років (до так званого віку «сексуальної згоди»); ч. 2 ст. 156-1 КК України передбачено ще один вид складу такого правопорушення – пропозиція зустрічі, зроблена повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, неповнолітній особі з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася [2] і, відповідно до редакції, потерпілою є «неповнолітня особа»; у ч. 3 передбачено кваліфікуючу відносно обох складів ознаку, яка полягає у вчиненні таких дій щодо «малолітньої особи».

Одночасно із цим, варто звернути увагу на те, що диференціація віку у ч. 1 та ч. 2 ст. 156-1 КК України видається достатньо спірною. Фактично, за пропозицію зустрічі, зроблену з метою вчинення стосовно потерпілого будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій законодавець вважає за доцільне карати у тому випадку, коли потерпілому не виповнилось 16 років, а за ті самі дії з метою втягнення у виготовлення дитячої порнографії коли потерпілому не виповнилось 18 років. Ймовірно, такий підхід можна пояснити з точки зору того, що відповідно до примітки ст. 156-1 КК України під дитячою порнографією в цій статті та статті 301-1 цього Кодексу слід розуміти зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі або задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях [2], а відповідно до Закону України «Про охорону дитинства», дитина - особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуванням до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [3].

Відповідно до ч. 3 ст. 20 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, кожна Сторона може залишити за собою право не застосовувати цілком або частково підпунктів «а» та «е» пункту 1 цієї статті до виготовлення порнографічної продукції та володіння нею: яка складається лише з модельованих образів або реалістичних зображень неіснуючої дитини; до якої залучено дітей, які досягли віку, визначеного під час застосування пункту 2 статті 18 цієї Конвенції, якщо за їхньою згодою й тільки для їхнього приватного використання вони виготовили ці зображення або володіють ними. Відповідно до ч. 2 ст. 18, кожна Сторона визначає вік, до досягнення якого забороняється займатися діяльністю сексуального характеру з дитиною [4]. Із урахуванням того, що в Україні віком сексуальної згоди є 16 років, питання щодо застосовування такої вікової межі також для складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 156-1 КК України потребує подальшого розгляду.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна підсумувати, що потерпілий (вік потерпілого) є факультативною ознакою об'єкту кримінального правопорушення, передбаченого ст. 156-1 КК України, а саме такі дії заборонені щодо особи, якій не виповнилось 16 років (ч. 1) та 18 років (ч. 2). Із огляду на тенденції розвитку кримінально-правової політики та поступового приведення її у відповідність *acquis communautaire* доведено доцільність переглянути можливість встановити граничний вік для потерпілої особи в обох складах кримінального правопорушення – 16 років. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства залишає можливість визначати поняття «дитячої порнографії», виходячи із віку сексуальної згоди, встановленого у кожній державі.

Список використаних джерел

1. Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві / за науковою редакцією В. І. Борисова. Х.: Право, 2006. 208 с.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
4. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#n91